

هارمونی در موسیقی قرن بیستم

لودمیلا دیاچکوا

مسعود ابراهیمی

مرکز موسیقی پتهوون شیراز

سرشناسه	: دیاچکوا، لودمیلا Dyachkova, Lyudmila
عنوان و نام پدیدآور	: هارمونی در موسیقی قرن بیستم / لودمیلا دیاچکوا؛ ترجمه مسعود ابراهیمی.
مشخصات نشر	: تهران: هم‌آواز، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۴۱۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۲۹-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: هارمونی
موضوع	: Harmony
موضوع	: موسیقی -- قرن ۲۰م.
موضوع	: Music -- 20th century
شناسه افزوده	: ابراهیمی، مسعود، ۱۳۴۳ - مترجم
رده بندی کنگره	: MT50
رده بندی دیویی	: 781/25
شماره کتابشناسی ملی	: 7548153
وضعیت رکورد	: فیبا

هارمونی در موسیقی قرن بیستم لودمیلا دیاچکوا ترجمه مسعود ابراهیمی

آماده سازی و امور فنی پیش از چاپ: هامان قدسی • ویراستار: میترا پاکزاد • طرح جلد: هامان قدسی

چاپ: بهار ۱۴۰۰ • شمارگان: ۳۰۰

چاپ و صحافی: افست گرافیک

ISBN: 978-600-7454-29-9

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۲۹-۹

نشر هم‌آواز: تهران، خیابان انقلاب، بین بهار و پیچ شمیران، پلاک ۴۰۰

طبقه دوم، شماره ۷، کد پستی: ۱۱۴۸۸۷۲۸۳۶

تلفن: ۷۷۶۱۲۶۸۲ - ۷۷۶۱۲۹۲۱ - ۲۱

nashrchamaavaz info@hamaavaz.com

تمامی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد به هر شکلی بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

۷	مقدمه مؤلف
	بخش اول
	فصل اول. مشخصات کلی هارمونی معاصر
۱۱	۱- هارمونی در سیستم تفکر موسیقایی معاصر
۱۶	۲- هارمونی به عنوان یک شکل نظام مند
۲۲	۳- هارمونی به عنوان یک جزء از سیستم تصویری - سبکی
۲۴	۴- تعریف هارمونی
	فصل دوم. مسائل سازماندهی خط عمودی: آکوردها در موسیقی قرن بیستم
۲۷	۱- اصول ساختاری خط عمودی
۳۵	۲- آکوردهای قرن بیستم: مشخصات ساختاری و صوتی. انواع نحو هارمونیک
۵۹	۳- معناشناسی تصویری-سبکی ماتریال آکوردی
	فصل سوم. مصالح ردیف صدایی مد در موسیقی قرن بیستم
۶۵	۱- مشخصات کلی
۶۹	۲- مدهای دیاتونیک و مَدسازی در موسیقی معاصر
۸۱	۳- مدهای متقارن
۸۹	۴- معناشناسی تصویری-سبکی مدها. مسائل دراماتورژی مَدال
	فصل چهارم. تنالیت
۹۱	۱- تحول سیستم تنال
۹۳	۲- تنالیت گسترش یافته
۱۰۱	۳- تنالیت کروماتیک
۱۱۰	۴- پلی تنالیت
۱۱۷	۵- تنالیت کروماتیک هیندمیت

	فصل پنجم.
۱۲۱	نئومُدالیتِه
	فصل ششم.
۱۳۷	دوازده تُنی آزاد (اُتُنالیتِه)
	فصل هفتم. دوازده تُنی سری گونه (دودکافونئی)
۱۵۳	۱- موازینِ اصلی
۱۷۱	۲- اصول گسترش ساختارهای دودکافونیک
۱۷۵	۳- مسائل هارمونی سری گونه
	فصل هشتم.
۱۹۳	سونوریکا
	فصل نهم.
۲۰۵	میکروکروماتیک
	فصل دهم.
۲۱۱	آله آتوریکا
۲۲۰	فهرست منابع
۲۲۲	منابع تکمیلی
	بخش دوم.
۲۲۷	منتخبات
۲۲۹	فهرست آثار موسیقی
۲۳۳	توضیحات تحلیلی

مقدمه مؤلف

هارمونی معاصر، جزئی لاینفک از دوره آموزش هارمونی در مدرسه عالی است که هدفش مطالعه شاخص‌ترین پدیده‌های تکنیک کمپوزیسیون و تشریح کارکردهای هارمونیک در سیستم عناصر بیانی و شکل‌دهنده معاصر است.

ایجاد یک سیستم موسیقایی اصولاً نو در قرن بیستم که در آن هارمونی در معرض دگرگونی‌های اساسی قرار گرفت، ضرورت پی‌بردن به قانون‌مندی‌های این سیستم و ارتباطشان با سنت‌ها را فوق‌العاده مبرم می‌سازد.

آشنایی دانشجویان با مفاهیم بنیادی و معیارهای ساختاری هارمونی، به تصورات وسیع از هارمونی شکل می‌دهد و باعث درک طبیعت تفکر موسیقایی معاصر و نقش پدیده‌های هارمونیک در آن می‌شود.

کتاب حاضر، با در نظر گرفتن حجم و مضمون دوره هارمونی برای تخصص‌های نوازندگی مدرسه عالی موسیقی، تألیف و از دو قسمت تشکیل شده است.

در قسمت اول، توجه اصلی بر موضوعات کلی تئوریک است. در اینجا، اصول تئوریک هارمونی معاصر تشریح و مهم‌ترین گرایش‌های تکامل آن مشخص شده‌اند؛ مسائل معنائشناسی تصویری - سبکی عوامل هارمونیک معاصر مطرح شده‌اند و روش تجزیه و تحلیل آن‌ها ارائه شده است.

ملموس‌سازی و تدقیق نکات کلی تئوریک در منتخبات (در قسمت دوم کتاب)، در تجزیه و تحلیل نمونه‌های هنری تحقق می‌یابد. در این نمونه‌ها، تنوع جلوه‌های فردی هارمونی معاصر روشن می‌شود. ماتریال اصلی از موسیقی برجسته‌ترین آهنگسازان قرن بیستم (هم آهنگسازان برون‌مرزی و هم داخلی) تهیه شده است. این آهنگسازان عبارتند از: دبوسی، استراوینسکی، بارتوک، شونبرگ، ورن، مسیان، اسکریابین، پروکوفیف، شوستاکوویچ، شدرین، اسلونیمسکی، والکونسکی، دنیسوف، اشنیتکه، سیدل‌نیگف، گوبایدولینا و دیگران.

در کتاب حاضر، روشی نظام‌مند برای مطالعه و بررسی مناسبات صوتی به کار گرفته می‌شود.

بررسی، جمع‌بندی و سامان‌دهی پدیده‌های گوناگون هارمونی معاصر از موضعی واحد و گنجاندن‌شان در فرآیند تاریخی تحول تفکر موسیقایی، امکانات زیر را فراهم می‌آورد: ۱- مختصر کردن تشریح مطالب؛ ۲- ایجاد زیربنایی برای تحلیل مستقل نمونه‌های هنری موسیقی معاصر؛ ۳- درک تمام مجموعه عوامل هارمونیک معاصر به‌عنوان اجزاء یک سیستم هارمونیک سازمان‌یافته پیچیده که از لحاظ ساختاری، متنوع و از نظر دینامیکی در حال رشد است. از سوی دیگر، تحول هارمونی نه تنها با جنبه‌های ذاتی آن، بلکه همچنین وظایف معنادار هنر (اهداف هنری هر جریان) ارتباط دارد. شناسایی این روابط اجازه تعیین کامل‌تر «بسترهای» گوناگونی را می‌دهد که به هارمونی معاصر شکل می‌داده‌اند.

شیوه‌های هارمونیک که در این کتاب بررسی شده‌اند، دلالت بر خصلت پیچیده، فاقد یک معنی و گاهی متناقض هارمونی معاصر دارند. اما مانند گذشته، مسائل هارمونی، مسائلی کلیدی در فراگیری فرم‌ها و روش‌های بیانگری هنر موسیقی معاصرند و شناخت ویژگی‌های سیستم هنری معاصر نمی‌تواند جدای از تحلیل مسئله‌دار قانون‌مندی‌های هارمونیک تحقق یابد. وظیفه ما، ارائه کلید فهم بسیاری از پدیده‌ها در موسیقی قرن بیستم، از میان برداشتن مشکلات خاص در تحلیل موسیقی معاصر و بهره‌مند کردن تجربه شنیداری از درک هارمونی موسیقایی در شکل‌های جدید بیان آن است.

مثال ۴ - س. پروکفیف. کنسرتو برای پیانو و ارکستر شماره ۳ موومان II، واریاسیون دوم.

Allegro

58 *ff* *tempestoso*

Allegro
Cor.

Tr-ba *ff*

f

mp

V-ni
Fl.
Cl.
Fl.

مثال ۲- ب. بارتوک. میکروکوسموس. شماره ۱۰۷ ملودی در مه

Tranquillo $\text{♩} = 46$

The musical score is presented in six systems. The first system begins with a piano (p) dynamic and a tempo marking of $\text{♩} = 46$. The right hand plays a series of chords, while the left hand plays a melodic line. The second system continues the piece, with dynamics ranging from p to f. The third system includes a marking 'm. d.' (mezzo-dolce) and a dynamic of p. The fourth system features a dynamic of f. The fifth system includes dynamics of p and f. The sixth system concludes the piece with a final chord and a dynamic of f.

این کتاب به توصیفِ هارمونی معاصر و بررسی مسائل سازماندهی خط عمودی و ماتریالِ ردیف صداییِ مد می‌پردازد. مؤلف، خصوصیاتِ تکنیک‌های جدید کمپوزیسیون را آشکار و اصول سیستماتیکِ تحلیلِ هارمونیک را تدوین می‌کند. جنبه‌های نظری کتاب با تجزیه و تحلیل نمونه‌های هنریِ معین (که در منتخبات ارائه شده‌اند) تکمیل می‌شوند.

